

JAK VLNY UTÍŠUJÍ.

Dokončení.

Povídka ze severního Wisconsinu

"Dvě leta prošla a věci se dlouho neměnily... Já nepřestal ji milovat, jako pes lezl jsem za ní, jako pes... A ona dvě leta mne odkopávala, dvě leta šlapala po mém srdci, oh, šlapala... A já se dal šlapat, i švasten jsem byl, jen když jsem ji spatřil. I s ním, s tím učitelem jsem ji jednou viděl v podvečer; držel ji kolem pasu a líbal. Šel jsem kolem nich, při jezeře. "Jen se líbejs každým, ale at' jedu nevytíráš!" prozpěvoval jsem si na nápěv kterési norské písně, kterou ona druhdy mívávala ráda, to jsem si v naší řeči prozpěvoval, jda kolem nich, rychle se pustivších z objetí a vztyčivších. On se rděl a byl v rozpacích, jeřma modrýma očima zelená zář' prošlehla a teplo v nich ustydlo na led, má ústa si prozpěvovala a srdce moje plakalo a svjelo se a krvácelo... "Pes jsi, jen pes!" ona zazpívala tímž nápěvem... A pode mnou nohy se zachvěly, hehe... voda se zatočila, ledy roztancovaly... Eh, norský ona zazpívala, tím více to bolelo... A vlny to opakovaly: Pes jsi, jen pes, jen pes! Hehe: du er en Hund... hehe... Hu-u-und!"

Za nic na světě nebyl bych se po něm otočil v té chvíli. Cítil jsem dle jeho hlasu, jak asi může vypadat: oči vypoulené, rty zamodralé, ústa až se křivčí, žily na čele naběhly, takový byl ten hlas.

"A byl jsem pes. Dvě leta šlapala po mně. Pak učitel odešel do dálky. Oči jí vybledly, vlny jí vybledly, tváře jí vybledly. A opět šel jsem po břehu a opět viděl jsem ji na onom místě. Sama byla a na minulost myslila, za zmizelým toužila. A pes připlazil se, pes ruku lízal, jež ho bila, pes pod nohy si lehl. Po půl roce byla mou ženou... Eh... byla mou ženou a nebyla... Chladná byla v mém náručí, a kdy sám pozbýváje smyslů nad její krásou, byl bych myslil, že i ona cítí mou slast, otázala se mne často, zavřel-li jsem slepice a dal-li jsem koni pít... Pes, pes jsem byl... jen pes. A za všechno jsem jí ruce lízal... A najednou, po roce, do Chicaga se chtěla podívat k známým... Nu, jela... Nejednou jela... A pes čekal doma, až zas jeho paní přijde naň šlapat... Eh, směšno přemýšlet nyní o těch věcech... I dítě jsme měli, po mně ho pokřtili... Aspoň něco mělo po mně... Neboť ostatní po mně nebylo... Dvě leta jsem toho nevěděl. Po dvou letech jsem to poznal kteréhosi předvečera, když hoch ozáfen za padajícím sluncem, na cosi se upřeně zadíval. A ona zas odjela... Podzim byl, sychravý podzim... Do těla to zalézalo, Arne chtěl ven, k vodě, hrát si na břeh... Sychravo bylo a Arne nebyl dobře oblečen... z horka vyběhl... Kašlal té noci, eh, pekelný to byl kašel... Volal po otci... Ale otec? Kde že byl otec? Volal a kašlal... Já seděl na posteli, oči do tmy pouli, svjelo se a svjelo, k bohu se modlil i boha proklínal... A druhého dne Arne šel si opět hrát... Sychravo bylo, sychravo... Ona byla v Chicagu... Třetího dne jsem odešel v podvečer, když Arne hrál si na dvoře s psem, odešel jsem a zamkl dvěře domu i branku dvora... Nohy se pode mnou chvěly, ale nevrátil jsem se...

Toho večera našel jsem Arneho plačícího sedět kdesi v koutě... Oh, kašlalo to dítě, brozoň kašlalo... Té noci jsem nahlas plakal... Pátého dne ona se vrátila... Pro psa pohledu neměla, vešední... A pes krčil se v houpačku, krčil a kňučel bolestí... "Kde je Arne?" ptala se... Nu, Arne, v posteli jest Arne... Ty její oči, jak ony se vyteštily... Jak ke dvěřím Arnova pokoje se vrbila... Eh, a pes kňučel bolestí... Bylo jí slyšet, jak křečovitě pláče nad svým dítětem, nad jeho dítětem... A jak je láskala, jak bláznivě hovořila... Eh, což bylo by to dítě již mrtvo, hehe... Tak brzo?..."

Chvěl jsem se hrůzou a odvahu jsem neměl slovo říci, nebo po něm se otočit. A ubohý Arne Erichsen pochrlávlaje, pokračoval po chvíli hlasem vždy více roztrhaným, vždy sípavějším:

"Za týden nebyla stínem té dítěti... Vlasy si rvala, slzy vyplakala, a pes kňučel bolestí... Arne byl pochován... Nebylo již cizího dítěte v domě... A ona žalostně vypadala, eh, žalostně. Já se smál bolestí, a ona ztrnule zírala na mne, když jsem se tak smál... Pes už rukou nelžal, smál se, divný pes... A zase ona odjela... Hehe, tak divně vypadala, tak směšně... šaty na ní visely, hehe, vlny měla neurovnány, nahrbená chodila, eh, krása, jedna krása... Odejela... Pes smál se, když odcházela, dveře dozavírala... A ona se už nevrátila... Její milenec se jí asi nabažil, nelíbila se mu, hehe, a konec konců: našli ji v hotelu otrávenou... Jed vypila... Což na tom? Co já jedu vypil, a osud nebyl tak milosrdný, aby mi dopřál umřít... Ona jedu se napila, a dobře jí bylo na věky... A pes kňučel, skučel, přece jen miloval ji, přece jen toužil, aspoň ruce jí líbat, ony ruce, jež byly a mrskaly a bičovaly, ony nohy, jež tak šlapaly... Leč ona byla už mimo tento svět... Já zabil jsem dítě, já zabil ji... A zabil jsem sám sebe... Světem se vleku prabídně od té doby, po lesích pracuju, rybařím, žal utloukám a na ni myslím... "Pes jsi, jen pes!" zpívala ten krátce... Slyšíte, vlny to zpívají posud, oh, vlny se tomu dobře naučily..."

Slyšel jsem i rozeznal, že mluvě vstal a cosi dělá; bezpochyby rukama rozhazuje bláznivě, pomyslíl jsem si a cosi jako obava zavěsilo se mi na srdce.

"Ty vlny, ty jediné dovedou opakovat její slova... drtil slova mezi zuby. "A já naslouchám ze dne na den těm slovům a říkám si: Ba právě, pes jsem, jen pes... A na břehu chodím a na břehu sedám, a po okamžiku toužím, kdy měl bych tolik síly, abych ukončil toto trápení. Čím je mi život? z míst jsem uprchl, kde jsem ji zabil, ji a jejího Arne, místa jsem proklel, kde jsem ji viděl s jejím milencem a kde slyšel jsem ta její slova: du er en Hund, do oněch míst ne dovedl bych se navrátit, kde prožili jsme lásku svého mládí... Potloukám se po lesích, podtínám stromy, zvedám svou sekeru i dávám jí dopadat dle norské písničky, kterou ona mi tehdy do srdce zazpívala... "Du... er... en... Hund" ... to si

zpívám do taktu; a práce jde mi hrozně rychle; je mi, jakobych své srdce utloukal i chvátat musil, aby neobživo... A ono přece dosud není zcela utlučeno, ubohé srdce! A jindy opět po jezeře jezdím a ryby sítí zatahuju, a s vlnami si zpívám: Du er en Hund! I duše mi pláče a sténá za minulostí, psf duše."

Škytí; dle zvuku poznal jsem, že stojí.

"Přijduhť mi chvilu, kdy lituju, že jsem jí nezabil vlastní rukou... Oh, jak bylo by krásné, dát se oběsit za svůj zločin... "Arne Erichsene, udělal jste to při zdravém rozumu?"... Ano, páni, při zdravém rozumu a s radostí... Hle, takto ruku jsem zdvihl a takto ruka dopadla: a v ní ocitl se najednou bílý krk, měkké hrdlo... Několik okamžiků, zmodralo a hrdlo zmodralo, tváře zmodraly... Oh, páni, což vy víte o té slasti msty?... A oni by mne dali pověsit. Nepochybně... Ale takto? Do bláznince by mne zavřeli, kdybych nyní jim řekl, že jsem ji zabil. Jako s bláznem by se mnou jednali... A tak jsem tedy odsouzen vléci se tím světem bez lásky k životu, bez touhy po zlepšení... Jsem mrtev... jsem tělo bez ducha... tělo s umučeným srdcem, hehe, pes... pes!"

Zhluboka vzdychl i zuby zaskřipal; bezpochyby opíral se právě o strom, neboť slyšet bylo jakési vrzání.

"A nikdo a nic nedá mi útěchy, du er en Hund, tak ony zpívat dovedou... I vyprávěl mi o zbytečnosti života... Z dálky ony přicházejí, již nevidět, o břeh se rozrážejí a kamsi zpět ony jdou, podivné vlny. A já stojím na břehu i touhu mám, jako jsem se vynořil z dálky, kdybych i tak zmizet mohl, jako jako ty vlny... Milosrdné jsou vlny; hučí a bolest srdce časem přehluší; jako podle taktu zpívají, a ten zpěv je jako ukolébavka... Oh, těch dob, kdy slychal jsem naše norské ukolébavky... Vlny do toho šuměly... Dnes vlny zpívají ukolébavku samy... matčina hlava již není. Podivná ukolébavka! Srdce krvácí při ní, krev pomalu prchá z žil a tepen, a přece je krásná ta ukolébavka! Sň se při ní velmi pěkně, a zdá se mi při jejích zvucích mnohdy o dobách, kdy se mi štěstí smálo na cestu... Jako pohádka je mi takový sen... Ale když se probudím, žal je desateronásobný... a to jsou chvílky, kdy vlnám ktnu..."

Cosí zaskuhral. Zdálo se, že mu noha uklouzla a že stromu se zachytil. Tak to zapraskalo. A potom stichlo vše. Zamyslíl se asi, neboť slova už neřekl, ani nezavzdychl.

Tak seděl jsem hodnou chvíli, ponořen v myšlenky. Zapadající slunce hrálo si s vlnami. Jižní Mys černal se v dálce mezi rudostí oblohy a matně lesklou modří zerní, bílé plachty rybářských bářek jakoby poletovaly nad vodami. Pak hejno kachen se objevilo, a každý z těch ptáků jako by červených plamének měl po perutích a po chvostě rozeseťo... Mlčení mae již tísnilo.

"Je trochu již chladno," řekl jsem vynuceným hlasem, ničeho lepšího nevěda.

Neodpověděl.

"Rybáři se vracejí; jaký asi měli lov?"

Ani to nestálo mu za odpověď. Tehdy otázal jsem se zpřítma.

"Nemyslíte, abychom šli domů? Slunce jest u obzoru; večer je na spadnutí."

holého kmenu spatřil jsem tělo oběsnice, ozáfené narudlými odlesky...

Oči Arne Erichsena dívaly se na mne, děsivé a vypoulené, a v nich četl jsem, třeša se jako v zimnici, o tom, jak vlny utišíjí...

Soudruh skončil svou podivnou povídku; a při jeho posledních slovech chvěli jsme se oba. Ty vlny, jež navždy utišíjí ubohého

Erichsena, vbíjely se přibojem do skal pod námi a zpívaly svou ukolébavku: Du er en Hund... Aspoň jí marně snažil jsem se slyšet v nich cosi jiného, i pokud jsme seděli na útesu, i potom, když mlčky, jakoby zaražen vraceli jsme se písčinou k White Fish, zapomenuvše na nezdár v honbě a na myslí majíce jen toho, jehož láska i bolest skončily se tak podivně a přece tak všedně.

LITERATURA A UMĚNÍ.

OFAKAR CHARVAT:

Krvácké čtení.

Je dnes už nepopíratelnou skutečností, že důležitost literatury pro výchovu lidu jest uznána ode všech vrstev. Ačkoliv nescházejí dosud ti, kteří četbu zvláště zábavnou považují za věc docela zbytečnou, přece veliká většina je těch, kterým čtení stalo se denní potřebou. S potěšením je nám dlužno uznati, že důležitost a nutnost četby vzdělavací, uznává se den ode dne. Nedá se upřít, že lidé sečtělí dívají se na všechno jinýma očima, a mnohé a mnohé začíná je zajímat, čeho jindy si ani nepovšimlí. Vlivem četby stavá se poměr člověka ke skutečnosti jiným; řekl bych vroucnějším a upřímnějším. Učíme se přemýšlet o mnohém a na skutečnost díváme se očima básníka nebo umělce. Čtouce o zločinu, mimoděk si vzpomene na spisovatele o něm píšící a neubráníme se, abychom hleděli naň očima básníkovými. Dovedeme míti soucit s trpěcími, poněvadž cit ten probuzen byl v nás četbou, jejíž vliv mnohdy bývá působivější než mnohá skutečnost. I ti největší duševpytci uznávají, že vliv četby na duši lidskou je takový, že často mění povahu člověka...

Často vyskytá se otázka, jak vybratí četbu dobrou, již účel vzdělavací byl by dokonalým. Zde nalezáme se u kamenu úrazu...

Není stále možno čísti o dobrém a šlechtném. Literatura je obrazem skutečného života, v kterém vedle světlých stránek přechásto naskytují se temné a nejtemnější. A právě o špatném a temném dá se psáti pěkně, kapitoly, v nichž třeba ani o krev není nouze, a přece není možno o podobné literatuře říci, že by byla krváckou.

Tolstoj, Zola, Hugo, Shakespeare a jiní dovedli psáti o věcech nejhroznějších, o zločinech i o vraždách, a nemůžeme říci, že by byli se něčím prohřešili na dobrém vkusu, nebo šlechtném cítění svých čtenářů. Naopak, podobné spisy šlechti, buď soucit s hrdinou románů, a člověk mimoděk onen cit přenáší do skutečnosti. Tedy možno čísti o špatném a přece i při tom otevře se nám srdce pro bolest a spravedlnost. Často i člověk šlechtný vlivem různých okolností stává se zločincem a zajiště mnohý z nich nezaslouží si, aby zařazen byl do kathegorie zločinců z povolání.

Kdo je v stálém styku s knihami, ten vidí do života jaksi hlouběji a snadno rozezná, jak máme na to šti na ono nazíratí, dovede různým věcem dáti vyššího smyslu, a o všem dovede si učiniti úsudek svůj vlastní. A celý život dovede štíti docela jinak než ten, komu vyšší cíle jsou zcela lhostejnými.

Není jasnějšího fakta než to, že literatura má na člověka vliv rozhodující a větší než cokoliv jiného.

A nyní nalezáme se u nejpalděvší a nejbolestnější otázky, o které v poslední době tolik se mluví a píše. Té otázky, která probudila mnohé k přemýšlení, mnohým otevřela oči a kde koho

ze čtoucích lidí donutila k přemýšlení.

V témže čase, kdy spisovatel Havlasa zahájil boj proti ní v české Americe, ozval se i jeho pražský kollega: populární spisovatel Igač Herman.

V článku psaném pro nejširší vrstvy lidové, píše o zhoubném jejím vlivu na mysl čtenářstva. Píše dějiny krvácké četby a o boji, který se proti ní vede hned od počátku jejího objevení.

"Není tak snadný zápas s ní," píše mezi jiným "není takový jak na prvý pohled vypadá. Neboť každému, kdo vychází v tento boj, zápasiti je s odpůrcem téměř tajným, neviditelným. Jest to literatura skutečně pokoutná, skoro podzemní, abych řekl. Soud nikde ve světě nevydá se za inzeráty literární tolik jako u nás, poměrně jistě ne, avšak literatuře krváckou její vyrabitelé n e i n s e r u j í. Na trhu knihkupec-kém krvácký román maroň byste hledali. V seznamech bibliografických sotva ho najdete. Ukrývá se dobře všem očím, pro něž není určen. Jakoby cítil, že jest v literatuře něčím jako prašivinou, nevtírá se na místa, kam nená-leží, kde by na sebe mohl upozorniti, kde by vydal stříhaní. Jen časem kmitne se — i v Praze — domem a schodištěm jakás plachá postava s deskami neb rancem, a pak p o d e d v e ř m i předsně neb kuchyně zašustí papír, sešitek, násilně vsouvaný. Zdvihněte jej — a hle, máte první sešit "Nevinně pronásledované dívky," "Utrpení zardžené jeptišky" nebo nějakého "Knížete hor".

V Čechách tedy zahájili houževnatý boj proti krvácké literatuře; a zahájili ho slavně. Spisy Václava Beneše Třebízského, dobré poutavé povídky a romány vydali v tak levné ceně, že každý nátek, že není pro nás levné a dobré četby — jest směšným. Mimo tyto spisy, jsou celé knihovny laciného čtení, takže čtenáři čeští nemohou si nářkati, že nemají náhrady. Jinak je u nás v Americe... Levných a dobrých knih tu postrádáme. Lid českoamerický je odkázán jenom na časopisy a noviny. Nemá svého vlastního výběru, nýbrž musí se spokojiti tím, co najde v novinách. Jest tedy na českoamerické žurnalistice, aby se starala o četbu dobrou a skutečně vzdělavací. V Čechách vychází celá spousta dobrých věcí týden co týden. Neří výmluvy, že není nic lepšího. Jen více si toho vřítat je třeba a oči otevřít... Zdá se, že i zde u nás konečně stane se náprava... A bylo by na čase, aby i u nás ta krvácká literatura zmizela na dobro, aby její vydavatele si uvědomili, že se nemá vtírat, na místa kam nenáležá a že není ničím jiným v literatuře než pouhou — prašivinou...

Jubileum. Paní Anna Lužická-Srbová, zasluhující spisovatelka česká slavila své sedmdesátileté jubileum. Jubilanťka byla první redaktorkou "Ženských Listů" a mnoho přispěla k organizaci českých žen.